

DRUŠTVA HRVATSKOG SOKOLA U PODRAVINI

U povijesnim knjigama je zapisano da su evropski narodi znanost i kulturu primali od starih Grka. Tako se i počeci sistematski gajene gimnastike nalaze u tih naroda. Starim Grcima bio je cilj čovječje savršenstvo, da bude čovjek lijep i dobar. Ta dva pojma, pojam ljepote i pojam dobrote, slili su oni u jednu riječ: kalokagatija, što je bilo idealom u odgajanju mladeži, prema učenju grčkog mudraca Sokrata: lijepa duša da bude u lijepom tijelu.

Stara Grčka se sastojala iz više manjih državica, a svaka od njih imala je posebne zakone o odgajanju mladeži. Samo u vježbanju tijela odgajala je mladež državica Sparta, dok su druge državice odgajale mladež i u glazbi, pjesništvu, govorništvu i u drugim umnim vještinama. U takvim nastojanjima prednjačila je Atena.

Svoja dostignuća u tjelesnim a ponešto i u umnim vještinama pokazivali su na organiziranim javnim vježbama. Bilo je vježbi lokalnog značenja, a bilo ih je i s nacionalnim značenjem.

Općenitog značenja bile su olimpijske, nemejske (po mjestu Nemeju) i pitijske vježbe i igre. Olimpijske i pitijske su održavali svake četvrte godine, početkom srpnja, a nemejske svake druge godine. Na tim su igrama pokazivali tjelesne vježbe i ljepotu tijela i muškarci i žene, a pored toga su i književnici čitali svoja djela. Najvažnija su bila olimpijska natjecanja. Ti natjecatelji morali su za cijelo vrijeme pripremljanja za stanovitu vrstu gimnastike provoditi nadasve umjeren i moralan život. Na to se osobito pazilo, pa se i od naroda tražilo, da kaže eventualne pogreške, radi kojih bi mogao natjecatelj biti isključen iz čete natjecatelja. Prva olimpijada počela je 776. godine prije n.e. Najveća je čast za Grka bila biti pobjednikom u olimpijskim igrama, a pobjednici su dobijali za nagradu samo lovorovu grančicu.

Dok je gimnastika u Grka imala nacionalno i zdravstveno značenje i dok su se pobjednici zadovoljavali samo malim lovorovim grančicama, dotle je bilo sve u redu, jer je gimnastika (vježbanje tijela da ostane gipko i skladno) odgovarala svojoj zadaći kalogatije. Plaćeni učitelji gimnastike i pobjednici s lovorovim grančicama s vremenom su se preobratili u profesionalce gimnastičare. U takvim prilikama počela je gimnastika gubiti svoje pravo značenje, a izbila je na površinu atletika (snaga, spretnost, visoki sportski rezultati) pojedinaca, koji su od nje živjeli kao od kakovog zanata. Tako je i u nas danas, ako ne baš isto, a onda bar slično.

Da uvijek i u nas nije bilo baš sve tako, profesionalizirano, zanatski, služe nam saznanja o životu i radu, nekad postojećeg, našeg HRVATSKOG SOKOLA, koji je uspješno egzistirao i u ovom, našem podravskom kraju.

Od Slavena, Česi su prvi upoznali gimnastiku. Pod neposrednim utjecajem zapadne kulture, a imajući razvijenu nacionalnu individualnost, Česi su težili, da se u svemu natječu s drugim narodima. Kada je 1859. godine u bici kod Solferina odzvonilo ministru Bachu i njegovoj apsolutističkoj tiraniji, car Franjo Josip bio je prisiljen da vrati državi konstituciju, državnu organizaciju s većim ljudskim pravima, pa su i austrijskim narodima svanuli vedriji i slobodniji dani.

Češki se narod tada stao buditi iz više no 200-godišnjeg sna, u kojem je bio narkozom

apsolutizma uspavan. Počela su se buditi i nastajati razna narodna udruženja, kao: pjevačka, glumačka, gospodarska, kojima se zrcalila težnja za slobodnim životom osvještenog naroda.

To je doba rodil instituciju Sokol, jedan od najljepših spomenika političkog i narodnog preporoda češkog naroda. Tom narodnom udruženju došao je na čelo - jednoglasno izabran - već onda čuveni filozof dr. Miroslav Tyrš, koji je udruženju udahnuo život, odredio pravac, zadaću i cilj. Tyrš je u tom društvu gledao sredstvo za buđenje narodne svijesti, za podizanje tjelesne i moralne snage čitavog naroda. On je gledao u tome društvu ostvarenje jedne velike ideje, slobodnog naroda u oslobođenoj domovini. Takvo, prvo društvo, osnovano je godine 1862. u Pragu pod imenom "Praški Sokol".

Već 1863. godine osniva se "Južni Sokol" u Ljubljani, a 1874. "Hrvatski Sokol" u Zagrebu, pod vodstvom dra. Josipa Fona. Ciljevi i zadaci osnovanog Sokola u Zagrebu bili su u osnovi istovjetni s idejama i zadacima već prije osnovanog "Praškog Sokola" samo što su oni bili usmjereni na buđenje i podizanje tjelesne i moralne snage, svog hrvatskog naroda, radi ostvarenja ideje, slobodnog hrvatskog naroda u oslobođenoj hrvatskoj domovini.

Tadašnje društvene i političke prilike u hrvatskim zemljama nisu pogodovale bržem i snažnijem širenju "Sokola", no ipak uz veliku požrtvornost istinskih Hrvata, osnivaju se društva i u drugim, većim mjestima u Hrvatskoj.

Puniji zamah širenja, određenije programe i svrsishodnije ciljeve dobijaju društva osnivanjem Hrvatskog Sokolskog Saveza 6. studenoga 1904. godine i primanjem u Međunarodnu gimnastičku federaciju 1906. godine, kao i sudjelovanjem Hrvatskog i Slovenskog sokolskog saveza, kao samostalnih reprezentacija na međunarodnim natjecanjima u Pragu 1907. Luksemburgu 1909., Torinu 1911. i Parizu 1913. godine. Poslije prvog svjetskog rata, 28. svibnja 1922. godine Savez broji 7 župa sa 139 društava i 22 društva izravno udružena u Savez: svega dakle 161 društvo s 22.600 članova.

I. ŽUPA FONOVA

Osnovana je 10. studenoga 1907. Reorganizirana je 10. veljače 1924. Sjedište joj je bilo u Zagrebu. Na čelu župe bio je starješina dr. Franjo Bučar. U svom sastavu imala je 29 društava i 8 odjela (podružnica) sa 6.500 članova.

Društva: Brdovec, Bregana, Čazma, Donja Stubica, Gornja Stubica, Klanjec, Krapina, Križ, Kutina, Lipovljani, Ludina, Pakrac, Popovača, Potok, Samobor, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Vrbovec, Zagreb Wilsonov, Zagreb I. (Sveti Duh), Zagreb II. (Vlaška ulica), Zagreb III. (Savska cesta), Zagreb IV (Nova Ves), Zagreb V. (Pantovčak), Zagreb VI. (Trnje), *H.K.S. Zagreb (Matica), H.K.S. Zagreb I. (Sveti Duh), H.K.S.* Zagreb II: (Nova Ves), Zaprešić.

II. ŽUPA DR. PERE MAGDIĆA

Osnovana je 22. ožujka 1925. Sjedište: Varaždin. Na čelu župe bio je starješina dr. Ante Magdić. U svom sastavu imala je 12 društava s 925 članova.

Društva: Čakovec, Gorica (kraj Rasinje), Ivanec, Ludbreg, Nedelišće, Sv. Juraj na Bregu, Varaždin, Varaždin H.K.S., Varaždinske Toplice, Vinica, Zlatar i Martijanec.

- Gorica (kraj Rasinje). Društvo "Hrvatski Sokol" Gorica osnovano je 19. srpnja 1925. godine. Starješina društva bio je vid Mikulinjak, zamjenik starješine Ivan Gjudajek, tajnik Ivan Gjudajek, vođa Ivan Škafec, blagajnik Josip Mihalina. Odbornici: Ivan Šijak, Rudolf Votuc, Dragutin Mihalina i Stjepan Mráz. Broj članova nepoznat.

- Ludbreg. Društvo "Hrvatski Sokol" Ludbreg osnovano je 10. studenoga 1924. godine. Starješina društva bio je Viktor Fizir, tajnik Stjepan Kancijan, vođa Vid Veršić, blagajnik Rok Križanić. Odbornici: Viktor Dobec, Franjo Frančić, Drago Gotić i Viktor Grabarić. Broj članova nepoznat.

- Martijanec. Društvo "Hrvatski Sokol" Martijanec. Starješina društva bio je Vuk Vuchetich,

* Hrvatski Konjanički Sokol

vođa Dragutin Rak, tajnik Šimun Jug. Društvo je imalo 12 članova.

III. ŽUPA LJUDEVIDA POSAVSKOG

Osnovana je 28. srpnja 1907. Reorganizirana je 2. veljače 1923. Sjedište joj je bilo u Sisku. Na čelu župe bio je starješina dr. Zlatko Egersdorfer. U svom sastavu imala je 19 društava i 13 odjela (podružnica) s 2.800 članova.

Društva: Budaševo, Glina (podružnica u Hrvatskom Selu), H.K.S. Glina, Hrvatska Dubica, Kostajnica, Lekenik, Mala Mlaka, Mičevac, Novo Selo, Novska, Palanjek, Petrinja (podružnice: Brest - Mala Gorica, Hrastovica, Moščenica - Pračno i Komarovo), H.K.S. Petrinja, Sela kraj Siska, Sisak, H.K.S. Sisak, Staza, Sunja, Vel. Gorica.

IV. ŽUPA PRERADOVIĆEVA

Osnovana je 19. svibnja 1907. Sjedište joj je bilo u Bjelovaru. Na čelu župe bio je starješina Rudolf Žličar. Prvi zamjenik starješine bio je Milan Pintar (Đurđevac) a drugi zamjenik starješine Mato Pavelić (Virovitica). Tajnik je bio Đuro Kunek, vođa Stjepan Bukač, prvi zamjenik vođe Bogumil Skoliber (Koprivnica), drugi zamjenik vođe Dragutin Lokotar (Daruvar), blagajnik Srećko Jandrešić, pročelnik kulturno-prosvjetnog odsjeka Franjo Šemper (Koprivnica). Odbornici: Robert Eberhard, Viktor Stjepan Steiskal, dr. Franjo Žmegač, Makso Fuchs, dr. Milan Badovinac, Đuro Vojnović, Hinko Vuković i Rudolf Žličar ml. U svom sastavu imala je 32 društva s 3.300 članova.

Društva: Badljevinina, Bjelovar, Bjelovar H.K.S. Cirkvena, Daruvar, Daruvar H.K.S., Daruvarski Brestovac, Drnje, Garešnica, Đurđevac, Gola, Gradec, Grubišno Polje, Hercegovac, Hlebine, Kloštar Podravski, Koprivnica, Križevci, Novigrad Podravski, Peteranec, Pitomača, Sirač, Slatina, Subotica (kraj Koprivnice), Suho Polje, Sv. Ivan Žabno, Torčec, Vel. Grđevac, Vel. Zdenci, Virje, Virovitica.

- Drnje. Društvo "Hrvatski Sokol" Drnje osnovano je 14. rujna 1924. Starješina društva bio je Mijo Sokač, vođa Matija Peradin, tajnik Martin Mikulan. Društvo je imalo 12 članova.

- Đurđevac. Društvo "Hrvatski Sokol" Đurđevac osnovano je 1908. godine. Starješina društva bio je Milan Pintar, zamjenik starješine Stjepan Filipović, tajnik Ladislav Lovrenčić, blagajnik Martin Katulić. Odbornici: Tomo Jalžabetić, Stjepan Fuček, Ivan Plazek i Stjepan Koren. Broj članova nepoznat.

- Gola. Društvo "Hrvatski Sokol" Gola. Starješina društva bio je Franjo Horvat, vođa Vjekoslav Vrbančić, tajnik Ivan Stančer. Broj članova 32.

- Hlebine. Društvo "Hrvatski Sokol" Hlebine. Starješina društva bio je Franjo Šemper, zamjenik starješine Jakob Dolenc, tajnik Franjo Čop, vođa Franjo Gaži, blagajnik Stjepan Posavec. Broj članova društva 55.

- Kloštar Podravski. Društvo "Hrvatski Sokol" Kloštar Podravski. Starješina društva bio je Antun Kržek, vođa Tomo Filipić, tajnik Stjepan Ferdehar. Broj članova 32.

- Koprivnica. Društvo "Hrvatski Sokol" Koprivnica, osnovano je 5. kolovoza 1906. Reorganizirano je u svibnju 1922. Starješina društva bio je Franjo Šemper, zamjenik starješine Rudolf Žličar, tajnik Milan Švarc, vođa Bogumil Skoliber, blagajnik Nikola Kestranek. Odbornici: dr. Vlado Malančec, Stjepan Tkalcic, Vinko Lovrenčić, Rudolf Richter, Mato Požežan, dr. Rudolf Trstenjak, Stjepan Kukec, Željko bubaš, Stjepan Papp, Krešimir Derenčin, Stjepan Jembrek, Otto Seiwerth. Broj članova društva bio je 178.

- Kutnjak. Društvo "Hrvatski Sokol" Kutnjak. Starješina društva bio je Edo Stainer, vođa Andro matafan, tajnik Valent Lukačić. Broj članova društva 25.

- Novigrad Podravski. Društvo "Hrvatski Sokol" Novigrad Podravski osnovano je 10. svibnja 1925. Starješina društva bio je Petar Kolibaš, zamjenik starješine Franjo Kožar, tajnik Ljudevit

Društvo "Hrvatskog Sokola", Subotica kraj Koprivnice 1927. godine

Molnar, vođa Marko Jagar, blagajnik Petar Restek. Odbornici: Slavko Ledinski, Franjo Ledinski, Stjepan Kolarović, Milan Mikulaš, Valent Jakubin, Ivan Štarkl, Franjo Vedriš, Nikola Šimunski i Josip Goldschmid. Broj članova društva 55.

- Peteranec. Društvo "Hrvatski Sokol" Peteranec. Starješina društva bio je Franjo Škorjanec, zamjenik starješine Đuro Borčanec, tajnik Ivan Sokač, vođa Ivan Betlehem. Odbornici: Tomo Sabolić i Stjepan Gaži. Broj članova društva 84.

- Pitomača. Društvo "Hrvatski Sokol" Pitomača osnovano je 18. srpnja 1907. Reorganizirano je 23. travnja 1922. Starješina društva bio je Viktor Steiskal, zamjenik starješine Josip Husinec, tajnik Tomo Kos, vođa Mato Kos, zamjenik vođe Tomo Kovačević, blagajnik Konrad Hren. Odbornici: Franjo Gregl, Milan Kratochvil, Josip Beker, Ivan Eisenbacher, Ivan Tiljak, Franjo Sinković, Milan Weber i Matija Čerepinko. Broj članova društva 58.

- Subotica (kraj Koprivnice). Društvo "Hrvatski Sokol" Subotica osnovano je 27. srpnja 1925. Starješina društva bio je Zvonimir Rodemond, zamjenik starješine Dragutin Gredelj, tajnik Mato Futač, vođa Franjo Gazivoda, zamjenik vođe Filip Logožar, blagajnik Šimun Vincek. Odbornici: Dragutin Rodemond, Đuro Šjak, Fric Arnhold, Đuro Geci, Josip Gazivoda, Milan Kapitanić, Mato Vurovec i Rudolf Jambreušić. Broj članova društva bio je 56.

- Torčec. Društvo "Hrvatski Sokol" Torčec. Starješina društva bio je Andrija Plavec, vođa Tomislav Kovač, tajnik Mihovil Raščanec. Broj članova 32.

- Virje. Društvo "Hrvatski Sokol" Virje osnovano je 21. ožujka 1920. Starješina društva bio je Stjepan Kucel, zamjenik starješine Miško Baruškin, tajnik Miško Kovačević, vođa Miško Vujčić, blagajnik Franjo Mrazek. Odbornici: Stjepan Grgac, Petar Piskor, Miško Dukarić, Martin Golub, Franjo Plemenčić, Ivan Kraul i Stjepan Podupski. Broj članova društva 132.

V. ŽUPA DR. ANTE STARČEVIĆA

Osnovana je 1909. godine sa sjedištem u Senju. Starješina župe bio je Viktor Benzia. U svom sastavu imalo je 6 društava sa 635 članova.

Društva: Gospić, Kaniža - Gospić, Lovinac, Otočac, Perušić i Senj.

VI. ŽUPA STROSSMAYEROVA

Osnovana je 28. srpnja 1907. Reorganizirana 24. svinja 1925. godine sa sjedištem u Osijeku. Na čelu župe bio je starješina Ivan Krsto Dončević. U svom sastavu imala je 30 društava i 22 odjela (podružnica) sa 4.600 članova.

Društva: Beničanci, Dalj, Đakovo, Donji Miholjac, Ilok, Kobaš, Lužani, Našice, Nova Gradiška, Nova Kapela, Batrina, Orahovica, Oriovac, Osijek (Donji grad), Osijek (Gornji grad), Pletarnica, Podgorac, Sibirj, Slakovci, Slavonski Brod, Slavonska Požega, Slavonska Požega H.K.S., Subotica, Tovarnik, Srijemska Mitrovica, Stara Gradiška, Staro Petrovo selo, Vinkovci, Voćin, Vukovar, Županja.

VII. ŽUPA ZRINSKOGA

Osnovana je 23. lipnja 1907. Reorganizirana je 6. srpnja 1924. godine sa sjedištem u Karlovcu. Na čelu župe bio je starješina Rudolf Kiseljak. U svom sastavu imala je 13 društava s 1.400 članova.

Društva: Brod Moravice, Duga Resa, Fužine, Generalski Stol, Jastrebarsko, Karlovac, Karlovac H.K.S., Lokve, Ogulin, Oštarije (kod Ogulina), Pribić, Rečica.

VIII. IZRAVNI ČLANOVI SAVEZA

Društva: Bakar, Banja Luka, Bihać, Bugojno, Busorača, Crikvenica, Delnice, Dolac Donji (kod Sinja), Dolac - Travnik, grižane, Jajce, Kukuljanovo, Lastva donja, Mostar, Novi (Vinodol), Novigrad (Dalm.), Petrovaradin, Sarajevo, Stup (Bosna), Šibenik, Travnik, Žman (Dalm.). Broj članova u ovim društvima bio je 2507. Izravnim članom Saveza bila je SOKOLSKA ŽUPA U CHICAGU, Illinois, u okviru koje je radilo šest društava Hrvatskog Sokola.

Rad Hrvatskog Sokola, koji je začet još u godinama kada se Hrvatska nalazila u sastavu Austro-Ugarske Monarhije, nastavljen je po završetku prvog svjetskog rata, i u novoj državnoj tvorevini, Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije Kraljevini Jugoslaviji. U toj novoj državnoj tvorevini, u kojoj su narodi Hrvatske očekivali pune demokratske slobode i konfederativnu samostalnost, ubrzo su shvatili svu zabludu očekivanog. Hegemonistički vlastodršci već prvih godina novog državnog ustrojstva nastoje pretvoriti Sokolsku organizaciju u sredstvo svoje politike ali su nailazili na snažne otpore u takoreći cijelom sokolskom članstvu iz Hrvatske. Državni činioци prilaze osnivanju Sokola Kraljevine Jugoslavije, no ni takva nastojanja ne uspijevaju onesnažiti odlučnost hrvatskih sokolaša, da ustraju u provođenju svojih ciljeva, pa tek diktaturom 1929. godine društva Hrvatskog Sokola u Hrvatskoj prestaju radom.

Da bi prikazali koliko je napora, osmišljenih akcija i umnih programskih nastojanja bilo sadržano u radu, tih hrvatskih neimara, časnih muževa, hrvatskih sokolaša, dajemo primjer, jedne pisane pripreme - za "nagovor" koji je održan pred "razvojem" prije jednog vježbovnog sata, a koji je održao "vođa" (vježbovni prednjak) Društva "Hrvatski Sokol" Subotica, davne 1927. godine. Tekst "nagovora" iz stare, već požutjele bilježnice, prenosimo u cijelosti uz neznatne lektorske intervencije.

"Braćo! Danas želim da vas podsjetim na naše zajedničko geslo, koje je sokolstvo preuzelo od francuskog naroda, koji je krajem 18. stoljeća pokazao svim narodima Evrope, put k slobodi. To geslo glasi: Jednakost, kojoj je temelj Vaše bratstvo, a ono je opet jedno od glavnih sredstava naših uspjeha.

Braćo, ljubimo slobodu! Slobodan biti, znači, zakone društva nad sobom priznavati te se njima dobrovoljno i pokoravati. Kad tako govorimo, mislimo na zakone koje donosi slobodan narod, putem slobodno izabaranih predstavnika. Gdje nema zakona, tamo nema ni reda, nema ni prave ni sigurne slobode.

Zato općimo međusobno slobodno, srdačno, iskreno i bratski. Budimo jedan prema

drugome snošljivi, poštuju nazore i mišljenje i drugih, mada se ta mišljenja i ne podudarala s našima. Odlikujmo se uvijek i svuda društvenom uglađenošću, plemenitošću srca, uljudnošću prema svojim protivnicima i dokazujmo svojom osobom, svojim ponašanjem, da je sokolstvo ustanova ne samo za dizanje bučica, skakanje, penjanje i kovrtljanje itd. nego da je sokolstvo jedna narodna škola za sve slojeve našeg hrvatskog naroda. I zato učimo u toj školi i svrhu reda i poretka, svladavati sebe, svoju osobu podređivati interesima cjeline, interesu našeg društva i sokolstva uopće, kako to zahtijeva naša disciplina, koja oplemenjuje srce, bistri um i stvara čvrste karaktere te nas osposobljuje za pregaranje i žrtve, ako to zahtijeva opća korist.

To, braćo zapamtite dobro i vladajte se prema tomu u svakom zajedničkom saobraćaju kao braća, koju spaja jedan isti cilj, jedna zadaća, a to je: služiti svome narodu i svojoj domovini Hrvatskoj. U to ime srdačno Vas pozdravljam. Zdravo!"

Kroz vjekove i vjekove, kroz razne oblike ali uvijek uz velike napore naš hrvatski čovjek borio se za svoju opstojnost i slobodu. Da su hrvatski sokolaši, u svom vremenu svojim naporima u toj borbi dali svoj obol, neosporna je činjenica.

LITERATURA

Hrvatski Sokol, 1926., Zagreb.

Hrvatski Sokol, 1927., Zagreb.

Dio dokumentacije Društvo "Hrvatski Sokol" Subotica (kraj Koprivnice), 1927.